

Kuulumisia raamatunkäännöstyöstä Namibiassa ja Angolassa

Syksyinen tervehdys Pipliasta!

Alla olevasta kirjeestä pääset lukemaan kuinka raamatunkäännöskonsultti Riikka Halme-Berneking kuvaa elävästi työskentelyään kwanjaman ja ndongan käännöstiimien kanssa. Lopussa olevasta painikkeesta voit ladata kirjeen myös helposti tulostettavassa pdf-muodossa.

”Äiti, nyt pääsemme imemään rintaasi. Voi kuinka toivoisin, että aikaa voisi jarruttaa, niin saisimme olla pitempään rintaruokinnalla!” Johannes Nkoti, kwanjaman ja ndongan raamatunkäännöshankkeen johtaja, toivotti minut näin tervetulleeksi Ondangwaan Pohjois-Namibiaan. Hän puhui omaa kieltään, jonka sanontoja ja vivahteita rakastan.

Namibian ja Angolan ambokielillä kaikkia naisia kutsutaan äideiksi, ja jokaista miestä isäksi. Vanhempia tai muuten erityisen kunnioitettavia ihmisiä kutsutaan isoäidiksi ja isoisäksi. Rinnan imeminen vauvan tavoin on yksi ambokielille tyypillisistä sanonnoista. Sillä kuvataan apua ja rohkaisua, joiden äärellä ollaan vain vähän aikaa, mutta joiden vaikutus kantaa pitkään. Kun kerron meneväni käymään vanhempieni luona, kwanjamaa puhuvat ystävänä sanovat: ”Menet siis imemään vähän rintaa.”

Kwanjama liittyy varhaisiin lapsuusmuistoihini Angolasta. Mutta en ole ainoa, joka pitää kwanjamaa erityisen kauniina. Kielen sävelkulut synnyttävät kumpuilevan äänimaaston, missä ei ole mitään äkkinäistä. Toisiaan seuraavat korkeat toonit lausutaan vokaaleilla alati nousevalla intonaatiolla, ja matalat toonit taas laskevalla intonaatiolla. Puheen sävel nousee vähitellen ylös ja liittää kaarrellaan alas, sitten mennään taas pehmeästi ylös ja loivasti alas.

Työpäivien aluksi kukin vuorollaan johdatti joukkomme hiljentymään. Minä nautin näistä hartaista hetkistä, missä sain kelluskella lapsuudesta tutun virsien ja rukousten kielen varassa. WhatsAppissa jaettiin laulun tai virren sanat. Ryhmän virrenaloittajan pastori Sirkka Mwaapopin pehmeä laulu sakeni vähitellen osallistujien soinnutuksessa melodian ympärille altto-, tenori- ja bassokulkuja. Raamatuntekstejä luettiin englanniksi, ndongaksi ja kwanjamaksi. Rukoukset alkoivat aina kiitoksella: ”Kiitos, että olemme tässä. Kiitos työemme tukijoista.” Rukoukset olivat aikaan ja paikkaan sidottuja, mutta myös maailmaa syleileviä: ”Anna meidän työskennellä hyvässä yhteisymmärryksessä. Siunaa kaikkia luotujasi.” Niin, tosiaan, näinkin laajasti voin rukoilla!

Tämänkertaisen työrupeaman yhtenä tavoitteena oli saattaa valmiiksi etäyhteyksin aloittamamme 1. Mooseksen kirjan käännösten tarkistus. Eläydyimme katolisen papin Verdiano Ndafindanan johdolla Joosefin mielenliikkeisiin, kun tämä toiseen maahan orjaksi myyty mies tapasi vuosien eron jälkeen pikkuveljensä Benjaminin. Miten kuvata tunnemyrsky, joka sai Joosefin kyynelehtimään? Kääntäjät löysivät luontevan ilmaisun kiintymykseen liittyvälle liikutukselle: sananmukaisesti ”hänen mielensä liikkui”. Kun vanha isä Jaakob kuulee, että kuolleeksi oletettu Joosef on vielä elossa, hän huudahtaa ilosta niin kuin ambokielillä tehdään: ”*Iyaloo!*” Ambokielille tyypillistä 1. persoonan käskymuotoa hortatiivina käyttäen isä sanoo lähtevänsä Egyptiin nähdäkseen poikansa vielä ennen kuolemaansa. Kun isä vihdoin tapaa poikansa, hän sanoo voivansa kuolla rauhassa. Kwanjamaksi tämä tyytyväinen huokaisu kuuluu kirjaimellisesti: ”Nyt vaikka kuolisin”. Hartain toive on toteutunut. Uudet kwanjaman ja ndongan käännökset ovat luontevaa nykykieltä.

Miten esiköisen erityisasemaa suitsutetaan ambokielillä? Kuinka sanat asetellaan, kun veljesten sanotaan olevan veljiä keskenään heidän erityispiirteittensä vuoksi? Miten ilmaistaan toisten juonitteluihin sotkeutuminen? Tällaisia kysymyksiä kääntäjät pohtivat Jaakobin pojilleen lausua siunausta tarkasteltaessa. Samalla päästiin kertaamaan runouden kääntämisen periaatteita. Heparalaisen runouden kääntämistä ambokielille helpottaa se, että sana-, ilmais- ja säeparien käyttäminen on tuttu tehokeino. Oli upeaa nähdä, miten kääntäjät loihivat säkeisiin värit ja löysivät runoonsa rytmin.

Toinen tavoite yhteiselle ajalle Ondangwassassa oli viimeistellä Uuden Testamentin käännökset ndongaksi, Namibian kwanjamaksi ja Angolan kwanjamaksi painokuntoon. Kwanjamankielisten versioiden ero liittyy lähinnä maiden toisistaan eroaviin virallisiin kirjoitussääntöihin. Monenlaisten tarkistusten lisäksi kääntäjät laativat esipuheen, kirjan loppuun tulevan sanaston, panivat paikoilleen karttoihin tulevat nimet ja sanat sekä valitsivat kuvituskuvat ja liittivät ne valitsemiinsa kohtiin kuvateksteineen. Lauantaina kokoontuivat Uuden Testamentin oikolukijat neuvonpitoon kääntäjien kanssa. Kutakin versiota varten kääntäjät ovat kutsuneet kaksi oikolukijaa. Päivän päätteeksi pantiin lauluksi ja tanssiksi.

Lähtöpäivänäni kiitin käännöstiimiä hyvästä yhteistyöstä ja kaikesta rohkaisusta ja avusta, mitä olin saanut: ”Sain imeä täällä rintaa, ja nyt voin kylläisenä lähteä kotiin.”

Riikka Halme-Berneking, raamatunkääntämisen johtava asiantuntija

[Lataa kirje pdf:nä](#)

[Lue lisää työstä](#)

Olethan yhteydessä jos voin olla avuksi!

Siunausta työhösi toivottaen,
Mari Mäkelä
Sidosryhmäpäällikkö, Suomen Pipliseura
mari.makela@piplia.fi

